

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Juridiikka

2017

Riina Havuaho

TOIMEENTULOTUKI JA SEN SIIRTYMINEN KUNNILTA KELALLE

Riina Havuaho

TOIMEENTULOTUKI JA SEN SIIRTYMINEN KUNNILTA KELALLE

[Click here to enter text.](#)

Toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata yksilön ja perheen ihmisarvoinen elämä ja tukea itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuesta säädetään toimeentulotukilaissa, lisäksi siihen liittyvät läheisesti hallintolaki sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Toimeentulotuki jakautuu perustoimeentulotukeen sekä täydentävään ja ehkäisevään toimeentulotukeen ja se on aikaisemmin myönnetty kokonaisuudessaan kuntien sosiaalitoimista. Vuoden 2017 alussa perustoimeentulotuen päätöksenteko ja maksatus siirtyivät kuitenkin kunnilta Kelalle, mikä aiheutti muutoksia toimeentulotukilakiin sekä toimeentulotuen myöntämiskäytäntöihin.

Opinnäytetyössä esitellään yhteiskunnallisen sosiaaliturvajärjestelmän taustaa ja kehitystä, toimeentulotuen käsittelyyn keskeisimmin liittyvää lainsäädäntöä, valitusmenettelyä sekä esimerkki korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä toimeentulotukeen liittyvässä valitusasiassa. Lisäksi käydään läpi perustoimeentulotuen Kela-siirron taustoja ja seurauksia, arvioidaan siirron onnistumista ja siihen vaikuttaneita tekijöitä sekä pohditaan perustoimeentulotuen tulevaisuutta. Kela-siirron on arvioitu asettavan asiakkaat yhdenvertaiseen asemaan, vähentävän kuntien ja Kelan päällekkäistä työtä sekä vähentävän toimeentulotuen alikäyttöä. Ensimmäisinä siirron jälkeisinä kuukausina Kela on kuitenkin ollut suurissa ongelmissa perustoimeentulotuen kanssa.

Työn tavoitteena on antaa lukijalle selkeä kokonaiskuva toimeentulotuen rakenteesta, myöntämisperusteista, valitusmenettelystä ja niitä ohjaavasta lainsäädännöstä sekä perustoimeentulotuen Kela-siirron syistä ja seurauksista. Työn keskeisimpiä lähteitä ovat toimeentulotuesta määräävät lait, sosiaali- ja terveysministeriön raportit sekä Kelan ajankohtaisartikkelit.

ASIASANAT:

Toimeentulotuki, Kela, sosiaalihuolto

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Business Administration

2017 | 37

Tapio Jaakkola

Riina Havuaho

BASIC SOCIAL ASSISTANCE AND ITS TRANSITION FROM MUNICIPAL SOCIAL SERVICES TO THE FINNISH SOCIAL INSURANCE INSTITUTION

[Click here to enter text.](#)

Basic social assistance is a last-resort financial assistance within the social services, the purpose of which is to ensure a dignified life for the individual and family, and support for independent living. Basic social assistance is prescribed by Social Assistance Act but also Administrative Procedure Act and Act on the Status and Right of Social Welfare Clients which are closely related to it.

Basic social assistance is divided into basic, supplementary and preventive social assistance and it has originally been fully granted by the Social Services of the cities. However, in the beginning of 2017 the decision-making and disbursement of the basic social assistance were transferred from the Social Services to the Finnish Social Insurance Institution, which caused changes in the Social Assistance Act and the basic social assistance granting procedures.

This thesis presents the background and development of the social security system, the key legislation related to the basic social assistance, the complaints procedure and an example of a decision of the Supreme Administrative Court in appeal proceedings related to the basic social assistance. It also goes through backgrounds and consequences of the transfer of the basic social assistance, evaluates the success of the transfer and the factors which influence it and discusses the future of the basic social assistance. The transfer is estimated to put customers on an equal footing, to reduce the duplication of work in the cities and the Finnish Social Insurance Institution and to reduce the under-utilization of the basic social assistance. During the first months after the transfer, the Finnish Social Insurance Institution has, however, had some major problems with the basic social assistance.

The aim of the thesis is to give the reader a clear overview of the structure, eligibility criteria and complaints procedure of the basic social assistance and the legislation related to them, as well as the causes and consequences of the transfer of the basic social assistance. The main sources of this thesis are the laws related to the basic social assistance, Ministry of Social Affairs and Health reports and current articles of the Finnish Social Insurance Institution.

KEYWORDS:

Basic social assistance, Finnish Social Insurance Institution, social welfare

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	6
1 JOHDANTO	7
2 TOIMEENTULOTUEN HISTORIAA	8
2.1 Yhteiskunnallisen sosiaaliturvan tausta	8
2.2 Sosiaaliturvajärjestelmän kehittyminen Suomessa	9
3 TOIMEENTULOTUEN SÄÄNTELY VUONNA 2016	12
3.1 Toimeentulotukilaki	12
3.1.1 Perustoimeentulotuki	13
3.1.2 Täydentävä toimeentulotuki	15
3.1.3 Ehkäisevä toimeentulotuki	16
3.2 Hallintolaki	17
3.3 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	18
4 VALITUSMENETTELY JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ	20
4.1 Muistutus	20
4.2 Kantelu	20
4.3 Oikaisuvaatimus	21
4.4 Valitus hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen	22
4.5 Esimerkki oikeustapauksesta	23
5 TOIMEENTULOTUEN SIIRTYMINEN KELALLE	26
5.1 Taustaa	26
5.2 Toimeentulotuen muutokset Kela-siirron jälkeen	29
6 ARVIOITA PERUSTOIMEENTULOTUEN KELA-SIIRROSTA	32
6.1 Mikä Kela-siirrossa on mennyt pieleen?	32
6.2 Perustoimeentulotuen tulevaisuudennäkymät	33
LÄHTEET	35

LIITTEET

Liite 1. Toimeentulotuen perusosat.

Liite 2. Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat.

KUVIOT

Kuvio 1. Toimeentulotuen saajien osuus väestöstä 1990-2014.

10

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

Asiakas	Toimeentulotukea hakeva tai sitä saava henkilö
HE	Hallituksen esitys
HL	Hallintolaki 434/2003
HLKL	Hallintolainkäyttölaki 586/1996
Kela	Kansaneläkelaitos
KHO	Korkein hallinto-oikeus
STM	Sosiaali- ja terveysministeriö
TE-toimisto	Työ- ja elinkeinotoimisto
Totul	Toimeentulotukilaki 1412/1997
TTL	Työttömyysturvalaki 1290/2002
Valvira	Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni käsittelen toimeentulotukea ja siihen liittyvää lainsäädäntöä, toimeentulotuen siirtymistä kunnilta Kelalle, siirtoon liittyviä lakimuutoksia sekä sen käytännön vaikutuksia. Suoritin opintoihin kuuluvan työharjoitteluni ja työskentelin Turun kaupungilla toimeentulotuen etuuskäsittelyssä maaliskuusta 2016 alkaen vuoden loppuun saakka, jolloin toimeentulotuki siirtyi Kelan hoidettavaksi.

Toimeentulotuen Kela-siirto näkyi työssäni vahvasti koko vuoden ajan, minkä vuoksi kiinnostuin ottamaan aiheesta enemmän selvää ja päätin kirjoittaa opinnäytetyöni siitä. Tarkoitukseni on tutkia ja jäsenellä tarkemmin toimeentulotukea ja siihen liittyvää lainsäädäntöä sekä Kela-siirron aiheuttamia muutoksia.

Toimeentulotuen siirtämistä Kelalle on harkittu jo aiemminkin. Kela-siirrosta on myös järjestetty 1990-luvulta alkaen useita erilaisia kokeiluja, joiden hyvistä tuloksista huolimatta siirto jäi toteutumatta. Sen sijaan monissa kunnissa perustoimeentulotuki siirtyi toimistohenkilöstön hoitaman etuuskäsittelyn vastuulle. Myöhemmin erityisesti kunnissa alettiin kiinnostua kehittämään kuntien ja Kelan välistä yhteistyötä. Sosiaali- ja terveysministeriö asetti toimeentulotuen uudistamista selvittävän työryhmän elokuussa 2013, mutta jo saman vuoden marraskuussa työ keskeytyi hallituksen päätettyä arvioida toimeentulotuen siirtoa Kelalle. Maaliskuussa 2015 eduskunta päätti perustoimeentulotuen siirtämisestä Kelalle 1.1.2017 alkaen.

Aihe on kirjoitushetkellä erittäin ajankohtainen ja vaikutukset sosiaaliturvaan voivat olla hyvinkin merkittäviä. Toimeentulotukijärjestelmän tunteminen jossain määrin on hyödyllistä kaikille, ja työkokemuksen ja tämän opinnäytetyön ansiosta olen tutustunut aiheeseen monipuolisesti sekä teoriassa että käytännössä. Tässä opinnäytetyössä käsittelen lyhyesti toimeentulotuen historiaa, sitä koskevaa sääntelyä, valitusmenettelyä ja oikeuskäytäntöä sekä Kela-siirron vaikutuksia lainsäädäntöön ja toimeentulotuen käsittelyn käytäntöihin.

2 TOIMEENTULOTUEN HISTORIAA

2.1 Yhteiskunnallisen sosiaaliturvan tausta

Jokaisessa yhteiskunnassa on niille ominaisia turvarakenteita esimerkiksi lapsista, vanhuksista, sairaista ja muuten huono-osaisista huolehtimiseksi. Ennen nykyisenlaisen sosiaaliturvan kehittymistä näiden turvarakenteiden tuottaminen oli lähiyhteisöjen, kuten perheen, suvun, kylän, seurakunnan tai ammattikuntien toissijainen tehtävä. Yhteisön jäsenyys ja yhteisöllisten siteiden voimakkuus takasivat yksilöiden turvallisuuden niissä elämäntilanteissa, joissa heidän itsenäinen toimeentulonsa vaarantui. Yhteisöjen tuki oli riittävää siihen asti, että ihmisten liikkuvuus alkoi muodostaa ongelmia. Keskiajan loppupuolella yhteisöjen ja niiden turvaverkkojen ulkopuolelle jäävien määrä alkoi kasvaa ja kerjuu yleistyä.¹

1600-1700-luvulla esivallan järjestämän yhteiskunnallisen vaivahoidon tarkoituksena ei niinkään ollut suojata yksilöitä ja ryhmiä, vaan yhteiskuntaa näiden ryhmien muodostamaa piilevää uhkaa vastaan. Köyhien huollosta annettiin määräyksiä ja seurakunnat veloitettiin huolehtimaan omista köyhistään. Köyhyys itsessään ei kuitenkaan taannut avun saantia, vaan kriteerinä oli siihen yhdistyvä työkyvyttömyys sekä elatuskykyisten omaisten puuttuminen. Periaatteena pidettiin velvollisuutta elättää itsensä ja myös lähimmät omaisensa, ja vain kaikkein turvattomimmalla väestöosalla oli mahdollisuus sellaiseen vaivaisapuun, joka mahdollisti vain välttämättömimmän ravinnon ja majoituksen. Julkinen köyhäinhoito oli ensisijaisesti yhteisön avun täydentäjä.²

Teollistumisen myötä 1800-luvulla uudeksi ongelmaksi alkoivat muodostua köyhät, jotka eivät olleet perinteisessä mielessä vaivaisia. Sairauksien, tapaturmien ja perheenelättäjän kuoleman lisäksi perheiden toimeentuloa uhkasi työttömyys. Monissa maissa ratkaisuna nähtiin vapaaehtoinen tai valtion järjestämä pakollinen sosiaalivakuutus. Etuuksien taso mitoitettiin kuitenkin tietoisesti mahdollisimman alhaiseksi, jotta ihmisillä olisi yllykkeitä työntekoon.³

---

¹ Hellsten 2004a, 220-222

² Särkelä & Eronen 2007, 24

³ Särkelä & Eronen 2007, 25-26

Sotien välisenä aikana sosiaalipolitiikassa ei tapahtunut paljoakaan uutta, mutta inflaatio ja laman aiheuttama työttömyys toivat huomattavia ongelmia. Vakuutuslaitoksissa huomattiin, että sosiaaliset ongelmat ylittivät rahoituspohjaltaan terveen vakuutuksen kantokyvyn. Lisäksi työntekijöihin keskittyneen sosiaalivakuutusmallin jälkeen katsottiin, että valtiolla oli laajempi vastuu koko väestöstä, ei vain ansiotyössä olevista. Toisen maailmansodan jälkeen sosiaalisen turvallisuuden käsitteestä muodostui uusi esikuva, johon sisältyi kuusi periaatetta: tasasuuruiset vähimmäisetuudet, tasasuuruiset maksut, yhtenäinen sosiaaliturvan hallinto sekä etuuksien riittävyys, laaja-alaisuus ja eri elämäntilanteiden huomioon ottaminen. Monissa Euroopan maissa alettiin toteuttaa erilaisia sosiaalipolitiikkakokeiluja. Sosiaaliturvajärjestelmien eroista ja erilaisista institutionaalisista rakenteista huolimatta kehityksessä oli myös yhteisiä piirteitä, kuten sosiaaliturvan kattavuuden paraneminen ja eri teorioiden ja periaatteiden yhdistäminen.⁴

2.2 Sosiaaliturvajärjestelmän kehittyminen Suomessa

Suomessa säädettiin laki työväen tapaturmavakuutuksesta vuonna 1895. Laki turvasi työntekijälle korkeintaan 60 % kokonaisansiesta pysyvän työkyvyttömyyden aiheuttaneen työtapaturman sattuessa ja leskelle ja lapsille tätä pienemmän korvauksen työntekijän kuolemantapauksessa.⁵ Tämän jälkeen sosiaalivakuutus ei kuitenkaan juuri edennyt vuosikymmeniin. Vuonna 1922 säädettiin uusi köyhäinhuitolaki, joka oli sosiaaliturvan peruslaki ja jonka mukaan kunta oli velvollinen hankkimaan tarpeenmukaisen elatuksen ja hoidon köyhäinhoidon tarvitsijalle. Merkittävä virstanpylväs oli kansaneläkejärjestelmän säätäminen 1937, jonka myötä jokainen työkykyinen täysi-ikäinen Suomessa asuva henkilö tuli vakuutetuksi vanhuuden ja työkyvyttömyyden varalta. Tämän myötä perheiden toimeentuloa turvattiin aluksi vähävaraisille ja myöhemmin kaikille synnyttäjille suunnatulla äitiysavustuksella sekä lapsilisällä.⁶

Vuonna 1956 hyväksyttiin köyhäinhuitolain korvannut huoltoapulaki. Sen mukaan kaikilla varattomilla oli oikeus huoltoapuun – edelleen sillä edellytyksellä, etteivät omaiset tai muut pitäneet varattoman elatuksesta ja hoidosta huolta. Avohuollon tärkein muoto oli kotiaivustus, jonka määräksi oli määritelty ”tarpeenmukainen elatus ja hoito”. Vuonna 1984 uudessa sosiaalihuoltolaissa huoltoapu muuttui toimeentulotueksi. Tämän myötä

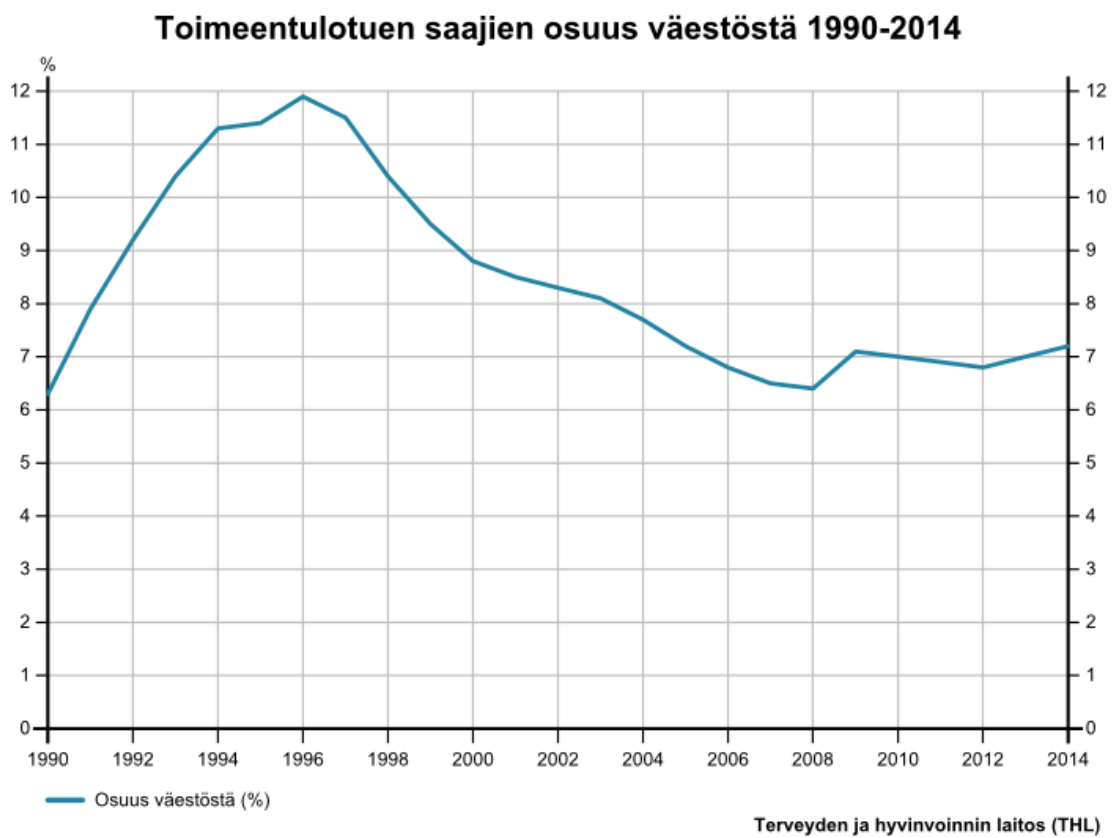
⁴ Hellsten 2004b, 128-129, 134

⁵ Myyryläinen 1999

⁶ Särkelä & Eronen 2007, 26-28

tuen tarvitsijoiden asema parantui ja määrä kasvoi jopa kolminkertaistuen vuosina 1985-1997.⁷ Laman myötä toimeentulotuen asiakkaiden määrä nousi huippuunsa vuonna 1996, jolloin noin 12 % väestöstä sai toimeentulotukea.

Kuvio 1. Toimeentulotuen saajien osuus väestöstä 1990-2014.⁸

⁷ Särkelä & Eronen 2007, 28-29, 214

⁸ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015

Vuonna 1998 astui voimaan toimeentulotukilaki, jonka tarkoitus oli vähentää tuensaajien määrää sekä toimeentulotukimenoja. Tähän pyrittiin alentamalla toimeentulotuen normeerattua tasoa, ottamalla käyttöön asumiskulujen osittainen omavastuu (poistettu myöhemmin) sekä lisäämällä aktiivisia elementtejä, kuten velvoittamalla tuensaaja ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi TE-toimistoon.⁹

2000-luvun aikana toimeentulotuen keskeisin muutos oli siirtyminen etuuskäsittelyyn, jossa toimeentulotuki käsiteltiin irrallaan varsinaisesta sosiaalityöstä. Yksi osasy tähän oli asiakasmäärien kasvaminen, mikä pakotti kunnat miettimään uusia toimintatapoja ja tehostamaan työtään.¹⁰

---

⁹ Särkelä & Eronen 2007, 214

¹⁰ Saikku & Kuivalainen 2013, 116

3 TOIMEENTULOTUEN SÄÄNTELY VUONNA 2016

3.1 Toimeentulotukilaki

Toimeentulotuki määritellään viimesijaiseksi taloudelliseksi tueksi, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta välttämätön toimeentulo. Lisäksi tuen tarkoitus on edistää henkilön ja perheen itsenäistä selviytymistä. (Totul 1.1 §.)

Viimesijaisuudella tarkoitetaan sitä, että mikäli henkilö tai häneen nähden elatusvelvollinen ei pysty vastaamaan henkilön toimeentulosta ansiotuloillaan, varallisuudellaan tai muilla tuloillaan, turvataan henkilön välttämätön toimeentulo toimeentulotuella¹¹. Toimeentulotukilain mukaan jokainen on velvollinen huolehtimaan omasta elatuksestaan sekä puolisonsa, alaikäisen lapsensa ja ottolapsensa elatuksesta siten kuin avioliittolaissa, laissa lapsen elatuksesta annetussa laissa ja muussa laissa säädetään (Totul 2.2 §).

Toimeentulotukea haetaan siitä kunnasta, jossa henkilö tai perhe vakituisesti oleskelee. Päätös on tehtävä viivytyksettä, viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä samana tai viimeistään seuraavana arkipäivänä. Jos hakemus on puutteellinen, tulee asiakkaalle lähettää lisäselvityspyyntö seitsemän arkipäivän kuluessa ja päätös tulee tehdä viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa pyydettyjen liitteiden saapumisesta. Mikäli asiakas ei vastaa lisäselvityspyyntöön määräajassa, käsitellään hakemus saatavilla olevin tiedoin. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos seuraa määräaikojen noudattamista pyytämällä kunnilta tai kuntayhtymiltä kahdesti vuodessa seurannan ja valvonnan kannalta välttämättömät tiedot. (Totul 14.1 §, 14a.1 §, 14a.3 §, 14b.1 §.)

Toimeentulotuki koostuu perustoimeentulotuesta sekä täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta.

---

¹¹ Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 20.

3.1.1 Perustoimeentulotuki

Perustoimeentulotuki koostuu perusosasta sekä muista perusmenoista. Perusosan määrä riippuu henkilön iästä, perhesuhteista ja asumismuodosta (liite 1) ja sillä katettaviin menoihin kuuluvat ravintomenot, vaatemenot, vähäiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot sekä vastaavat jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot (Totul 7a.1 §). Perusosan määrään tehdään indeksitarkastus vuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään (Totul 9a.1 §).

Perusosan lisäksi perustoimeentulotuessa otetaan tarpeellisen suuruisina huomioon seuraavat menot:

- Yleisestä asumistuesta annetussa laissa tarkoitetut asumismenot
- Taloussähkö
- Kotivakuutusmaksu
- Muut kuin perusosaan sisältyvät terveydenhuoltomenot (Totul 7b.1 §).

Kunnilla on kohtuullisiksi katsottavista perusmenoista omat sisäiset ohjeistuksensa, jotka eivät pääsääntöisesti ole julkisia. Esimerkiksi asumismenojen huomioiminen vaihtelee kunnittain: Tampereella yhden henkilön kohtuuvuokra vuonna 2016 on 590 € ja Helsingissä 675 € kuukaudessa¹². Terveys- ja huoltomenoista ei Turussa huomioida terveyskeskusmaksua, sillä turkulaisilla toimeentulotuen saajilla on oikeus maksuvapautukseen sen osalta.

Perustoimeentulotukipäätös perustuu laskelmaan, jossa huomioidaan hakijan tai perheen tulot ja menot. Tuloina huomioidaan kaikki hakijan ja perheenjäsenten käytössä olevat tulot riippumatta niiden lähteestä sekä varallisuus, kuten säästöt ja arvopaperit. Toimeentulotukilaissa on eritelty tulot ja varallisuus, joita ei kuitenkaan oteta huomioon:

- Vähäisiksi katsottavat ansiotulot ja avustukset (rajana yleensä 50 €/kk)
- Alaikäisen lapsen tulot tai varallisuus siltä osin kuin ne ylittävät hänen perusosansa ja muiden mahdollisten henkilökohtaisten menojen määrän

---

¹² Tampereen kaupunki 2016; Helsingin kaupunki 2016.

- Sellaiset tulot, jotka vastaavat työmatkakuluja ja muita työssäkäynnistä aiheutuvia menoja
- Äitiysavustuslain mukainen äitiysavustus tai vammaisetuuksista annetun lain mukainen etuus
- Työttömyysetuuden korotusosa ja kulukorvaus
- Henkilön tai perheen käytössä oleva vakituinen asunto ja asuinirtaimisto
- Tarpeelliset työ- ja opiskeluvälineet
- Muut varat, joiden katsotaan olevan tarpeen jatkuvan toimeentulon turvaamiseksi

Lisäksi tulonsaajan ansiotulosta jätetään huomioimatta 20 % tai enintään 150 € kuukaudessa niin sanottuna etuoikeutettuna tulona. (Totul 11.2 §, 11.3. §, 12.2 §.)

Perusosan alentaminen

Toimeentulotuen perusosaa voidaan tietyin laissa säädetyin edellytyksin alentaa. Perusosan alentaminen vaatii aina erityistä harkintaa ja suunnittelua ja se voidaan tehdä vain silloin kun sitä ei asiakkaan kokonaistilanne huomioon ottaen voida pitää kohtuuttomana.¹³ Päätöksen perusosan alentamisesta tekee aina sosiaalityöntekijä. Pääsääntöisesti perusosaa voidaan alentaa enintään 20 %, mutta mikäli asiakas toistuvasti täyttää perusosan alentamisen edellytykset voidaan perusosaa alentaa enintään 40 % (Totul 10.1 §, 10.3. §).

Toimeentulotukea hakevalla 17-64-vuotiaalla henkilöllä on velvollisuus ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi työvoimatoimistoon, ellei hän täytä jotain seuraavista ehdoista:

- On työssä palkansaajana tai yrittäjänä
- Opiskelee päätoimisesti
- Katsotaan työkyvyttömäksi ja saa jotain täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta, kuten sairauspäivärahaa tai kuntoutustukea. Työkyvyttömänä pidetään myös henkilöä, joka katsotaan sairausvakuutuslain tai kansaneläkelain mukaisesti työkyvyttömäksi, vaikka työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa etuutta ei ole myönnetty (TTL 3:3.1)
- On oikeutettu johonkin työttömyysetuuden estävään etuuteen, kuten erilaiset eläkkeet tai äitiys-, isyys- tai vanhempainraha (TTL 3:4.2)

---

¹³ Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 98

- On laitoshoidon tai lääkärin toteaman sairauden vuoksi esteellinen vastaanottamaan työtä
- On muun, edellä mainittuihin verrattuvan hyväksyttävän syyn takia esteellinen vastaanottamaan työtä

Mikäli hakija laiminlyö työnhakunsa, voidaan toimeentulotuen perusosaa alentaa. (Totul 2a.1 §, 2a.2 §.) Muita alentamisen syitä voivat olla:

- Kieltäytyminen tarjotusta työstä tai työvoimapoliittisesta palvelusta, joka kohtuullisen pitkän ajan turvaisi asiakkaan toimeentulon
- Ilman ammatillista koulutusta oleva 18-25-vuotias keskeyttää koulutuksen tai kieltäytyy koulutuksesta silloin, kun ei ole oikeutettu työttömyysetuuteen
- Maahanmuuttajan kieltäytyminen kotoutumissuunnitelman laatimisesta tai sen noudattamatta jättäminen
- Kieltäytyminen aktivointisuunnitelman tai monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta tai niiden noudattamatta jättäminen

Viimeistään perusosan alentamisen yhteydessä sosiaalityöntekijän on mahdollisuuksien mukaan laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa työvoimaviranomaisten tai muiden viranomaisten kanssa suunnitelma toiminnasta asiakkaan itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi. (Totul 10.1 §, 10.2 §.) Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa asiakaslähteisen ja monialaisen yhteistyön tärkeyttä perusosan alentamistilanteissa.¹⁴

3.1.2 Täydentävä toimeentulotuki

Täydentävää toimeentulotukea voidaan myöntää tarpeellisen suuruisena erilaisiin erityismenoihin, joita perustoimeentulotuki ei kata. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten päivähoitomenot, muut kuin perustoimeentulotuessa jo huomioitavat asumiseen liittyvät menot sekä henkilön tai perheen erityisistä tarpeista tai olosuhteista johtuvat, tarpeelliseksi harkitut menot. Erityisenä tarpeena tai olosuhteena voidaan pitää esimerkiksi pitkäaikaista toimeentulotuen asiakkuutta, pitkäaikaista tai vaikeaa sairautta sekä lasten harrastustoimintaan liittyviä erityisiä tarpeita. (Totul 7c.1 §, 7c.2 §.)

---

¹⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 102

Täydentävän toimeentulotuen tarve arvioidaan aina tilannekohtaisesti. Menon ei itsessään tarvitse olla erityinen, vaan menon erityisyys arvioidaan suhteessa hakijan tai perheen tilanteeseen. Asiakkaan on lisäksi esitettävä selvitys menon tarpeesta.¹⁵

Myös täydentävän toimeentulotuen kriteereistä kunnilla on omat sisäiset ohjeistuksensa.

Joitakin yleisimpiä täydentävällä toimeentulotuella katettavia menoja ovat esimerkiksi:

- Vuokravakuus ja muuttokulut, kun muutolle on perusteltu syy
- Tarpeelliset kodinkoneet ja kodin irtaimisto
- Toisella asteella opiskelevan välttämättömät opintoihin liittyvät menot, kuten oppikirjat ja muut opiskeluvälineet
- Lapsen tapaamisesta aiheutuvat menot eri taloudessa asuvalle vanhemmalle lastenvalvojan vahvistaman tapaamissopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen mukaisesti.

3.1.3 Ehkäisevä toimeentulotuki

Kunta voi itse päättämiensä perusteiden mukaisesti myöntää ehkäisevää toimeentulotukea edistääkseen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja omatoimista suoriutumista sekä ehkäistäkseen syrjäytymistä ja pitkäaikaista riippuvuutta toimeentulotuesta (Totul 13.1 §, 1.2 §).

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi asiakkaan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin, asumisen turvaamiseksi, ylivelkaantumisesta tai taloudellisen tilanteen äkillisestä huonontumisesta aiheutuvien vaikeuksien lieventämiseksi tai muihin omatoimista suoriutumista edistäviin tarkoituksiin (Totul 13.2 §).

Ehkäisevä toimeentulotuki on riippumaton siitä, onko henkilö tai perhe oikeutettu perustoimeentulotukeen eli sitä voidaan myöntää myös sellaisessa tilanteessa, jossa hakijalla ei laskelman perusteella ole oikeutta perus- tai täydentävään toimeentulotukeen. Parhaimmillaan ehkäisevän toimeentulotuen riittävän varhaisella ja suunnitelmallisella käytöllä voidaan auttaa asiakasta selviämään odotettavissa olevista toimeentulo-ongelmista

---

¹⁵ Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 114.

ja jopa välttää varsinaisen toimeentulotuen tarve.¹⁶ Ehkäisevästä toimeentulotuesta päättää aina sosiaalityöntekijä.

Ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää esimerkiksi:

- Lainanlyhennyksiin
- Akuuteissa kriisitilanteissa, kuten perheenjäsenen kuolema, vakava sairastuminen, rikoksen uhriksi joutuminen tai muu onnettomuus
- Vuokratilanteisiin hädän välttämiseksi
- Opiskelijan ulosottovelkaan, jotta saa oikeuden opintolainan valtiontakaukseen eikä opintoja tarvitse rahoittaa toimeentulotuella

3.2 Hallintolaki

Hallintolain tarkoitus on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa sekä oikeusturvaa ja se ohjaa viranomaisten toimintaa. Lain mukaan viranomaisen tulee toimia tasapuolisesti ja puolueettomasti sekä käyttää toimivaltaansa vain lain mukaan hyväksytyihin tarkoituksiin ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. (HL 1.1 §, 2.2 §, 6.1 §.)

Viranomaisen on annettava asiakkaille asian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiaan liittyviin kysymyksiin ja tiedusteluihin ja tarvittaessa opastettava asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen. Käytetyn kielen tulee olla asiallista, selkeää ja ymmärrettävää. Viranomaisella on myös velvollisuus avustaa toista viranomaista toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa sekä muutenkin pyrkiä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. (HL 8.1 §, 8.2 §, 9.1 §, 10.1 §.)

Toimeentulotukea käsiteltäessä viranomaisen voi ohjeistaa asiakasta esimerkiksi ensisijaisten etuuksien hakemisessa, maksuvapautusten hakemisessa, omaisuuksien realisoinnissa ja yhteisomistussuhteiden purkamisessa, elatusvelvollisuuksien selvittämisessä, oleskeluoikeuden rekisteröimisessä ja muissa asiakkaan taloudelliseen tilanteeseen vaikuttavissa asioissa. Päätökset pyritään kirjoittamaan mahdollisimman selkeiksi ja tiiviiksi.

---

¹⁶ Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 125-126.

Hallintolaissa määrätään myös hallintoasian käsittelystä ja ratkaisemisesta. Asia tulee vireille, kun vireille panemiseksi tarkoitettu asiakirja on saapunut toimivaltaiseen viranomaiseen tai kun asia on esitetty viranomaiselle suullisesti ja käsittelyn aloittamiseksi tarvittavat tiedot on kirjattu. Asia on käsiteltävä viivytyksettä ja mikäli toimitettu asiakirja on puutteellinen, tulee asiakasta pyytää täydentämään asiakirjaa (HL 20.1 §, 23.1 §, 22.1 §). Käsittelyajoista on tarkemmin määrätty toimeentulotukilaissa.

Asian päätös tulee antaa asianosaiselle tiedoksi kirjallisesti. Päätös voidaan antaa tiedoksi myös suullisesti, mikäli se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi, mutta silloinkin tulee tehdä viipymättä myös kirjallinen päätös oikaisuvaatimusohjeineen. (HL 43.1 §, 43.2 §, 43.3 §.) Kirjallisesta päätöksestä tulee ilmetä:

- Päätöksen tehnyt viranomainen ja päätöksen ajankohta
- Asianosaiset, joihin päätös kohdistuu
- Päätöksen perustelu ja tieto siitä, mihin asianosainen on oikeutettu tai velvoitettu tai miten asia on muuten ratkaistu
- Henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää lisätietoja päätöksestä
- Oikaisuvaatimusohje, valitusosoitus tai ilmoitus valituskiellosta ja valituskelvottomuudesta (HL 44.1 §, 46.1 §, 47.1 §, 48.1 §). Toimeentulotukiasian oikaisuvaatimusmenettelyä ja muutoksenhakua käsitellään tarkemmin luvussa 4.

Hallintolaissa määrätään myös esteellisyydestä. Viranomainen ei saa osallistua asian käsittelyyn, mikäli hän on esteellinen. Toimeentulotukiasianssa esteellisyyden voi aiheuttaa käytännössä vain tilanne, jossa viranomainen itse tai hänen läheisensä on asianosainen taikka asianosaisen avustaja tai edustaja. Viranomainen ratkaisee itse kysymyksen esteellisyydestään. (HL 27.1 §, 28.1 §, 29.2 §.)

3.3 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Lain tarkoitus on edistää asiakaslähtöisyyttä ja asiakassuhteen luottamuksellisuutta sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Asiakkaalla on oikeus saada hyvää sosiaalihuoltoa ja kohtelua ilman syrjintää ja hänen ihmisarvoaan, vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioittaen, suomen tai ruotsin kielellä. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 1.1 §, 4.1 §, 4.2 §.)

Asiakkaalle on laadittava palvelusuunnitelma, ellei kyseessä ole tilapäinen neuvonta tai ohjaus tai ellei suunnitelman laatiminen ole muuten tarpeetonta. Asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen kunnioittaen hänen itsemääräämisoikeuttaan ja toiveitaan. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 7.1 §, 8.1 §, 8.2 §.)

Sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä tietoa sisältävät asiakirjat ovat salassa pidettäviä ja kaikilla sosiaalihuollon tehtävissä toimivilla on salassapitovelvollisuus. Viranomaisella on kuitenkin oikeus antaa sellaisia tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan hoidon, huollon, etujen ja oikeuksien turvaamiseksi tai lapsen edun vuoksi. Laissa on myös erikseen säädetty muiden viranomaisten velvollisuudesta antaa sosiaalihuollon viranomaiselle sellaisia salassa pidettäviä tietoja, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan sosiaalihuollon tarpeen selvittämiseksi sekä viranomaiselle annettujen tietojen tarkistamista varten. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 14.1 §, 15.1 §, 15.2 §, 17.1 §, 20.1 §.)

Viranomaisyhteistyötä tehdään laajasti esimerkiksi Kelan, TE-toimiston, ulosottoviraston ja eläkelaitosten kanssa. Yleisimpiä pyydettäviä tietoja ovat työnhaun voimassaolon ja viimeisimmän työvoimapolitiittisen lausunnon tarkistaminen, päätökset muista etuuksista ja niiden perustelut sekä ulosotossa olevan velan määrä ja veronpalautusten mahdollinen ulosmittaus.

Laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista määrätään myös asiakkaan mahdollisesta muistutukseen ja kanteluun. Näitä käsitellään seuraavassa luvussa.

4 VALITUSMENETTELY JA OIKEUSKÄYTÄNTÖ

4.1 Muistutus

Mikäli asiakas on tyytymätön sosiaalihuollon laatuun tai siihen liittyvään kohteluunsa, on hänellä oikeus tehdä muistutus sosiaalihuollon toimintayksikön vastuuhenkilölle tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Muistutus tulee pääsääntöisesti tehdä kirjallisesti, mutta erityisestä syystä se voidaan tehdä myös suullisesti. Toimintayksikön johtavan viranhaltijan on kirjattava muistutus ja käsiteltävä se asianmukaisesti. Muistutukseen tulee kohtuullisen ajan kuluessa antaa kirjallinen, perusteltu vastaus. Annettuun vastaukseen ei voida hakea muutosta valittamalla, mutta muistutuksen tekeminen ei rajoita asiakkaan mahdollisuutta hakea muutosta alkuperäiseen päätökseen tai tehdä kantelua sosiaalihuoltoa valvovalle viranomaiselle. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 23.1 §, 23.2 §, 23.3 §.)

Esimerkiksi Turun kaupungilla muistutus tulee useimmiten vireille asiakkaan ottaessa yhteyttä hyvinvointitoimialan kirjaamoon tai etuuskäsittely-yksikön johtavaan sosiaalityöntekijään ja ilmoittaessa tyytymättömyyden aiheen. Sekä johtava sosiaalityöntekijä että tyytymättömyyttä aiheuttaneen päätöksen tai muun toimenpiteen tehnyt viranomainen laativat omat kirjalliset selvityksensä ja tarpeen mukaan esimerkiksi virheellistä päätöstä voidaan korjata.

4.2 Kantelu

Viranomaisen, siihen palvelussuhteessa olevan tai muuta julkista hallintotehtävää hoitavan henkilön lainvastaisesta menettelystä tai velvollisuuden täyttämättä jättämisestä on mahdollista tehdä hallintokantelu toimintaa valvovalle viranomaiselle. Kantelu tulee tehdä kirjallisesti ja siinä tulee esittää kantelijan käsitys siitä, millä perustein tämä pitää menettelyä virheellisenä sekä mahdollisuuksien mukaan tieto menettelyn tai laiminlyönnin ajankohdasta. (HL 53a.1 §, 53a.2 §.)

Valvovan viranomaisen on ryhdyttävä aiheellisiksi katsomiinsa toimenpiteisiin. Kantelua käsiteltäessä on noudatettava hyvän hallinnon periaatteita ja turvattava niiden henkilöi-

den oikeudet, joita asia koskee. Jos kantelun johdosta ei ole aiheutta ryhtyä toimenpiteisiin, on siitä ilmoitettava kantelun tekijälle viivytyksettä. Kanteluasiassa annettuun ratkaisuun ei voi hakea muutosta valittamalla. (HL 53b.1 §, 53b.2 §, 53d.1 §.)

Sosiaalihuoltoa koskeva kantelu tehdään aluehallintovirastoon tai Valviraan vapaamuotoisesti tai kantelulomakkeella¹⁷. Jos kanteluasiasta ei ole tehty muistutusta ja valvontaviranomainen arvioi, että asia on tarkoituksenmukaista käsitellä muistutuksena, asia voidaan siirtää valvontaviranomaiselta asianomaiseen toimintayksikköön tai sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle käsiteltäväksi. Siirto on tehtävä välittömästi arvion tekemisen jälkeen ja siitä on ilmoitettava kantelun tekijälle. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 23a.2 §.)

4.3 Oikaisuvaatimus

Toimeentulotukipäätöksen liitteenä tulee toimittaa oikaisuvaatimusohje, jonka mukaisesti päätökseen tyytymätön asiakas voi hakea korjausta virheelliseksi kokemaansa päätökseen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista kirjallisesti sille viranomaiselle, joka päätöksen on tehnyt. Toimeentulotukiasioissa oikaisuvaatimukset käsitellään kunnan sosiaalilautakunnassa¹⁸. Oikaisuvaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Viranomaisen voi muuttaa oikaisuvaatimuksen kohteena olevaa päätöstä, kumota sen tai hylätä oikaisuvaatimuksen. Asiasta on tehtävä oikaisuvaatimus päätös, jossa on annettava perusteltu ratkaisu oikaisuvaatimuksessa esitettyihin vaatimuksiin. (HL 49e.1 §, 49g.1 §.) Oikaisuvaatimus päätökseen on liitettävä valitusosoitus, jossa on mainittava:

- Valitusviranomainen
- Viranomainen, jolle valituskirjelmä on toimitettava
- Valitusaika ja miten se lasketaan
- Säännökset valituskirjelmän sisällöstä ja liitteistä sekä valituksen perille toimittamisesta (HLKL 14.1 §, 14.2 §.)

---

¹⁷ Valvira 2015

¹⁸ Sosiaali- ja terveysministeriö 2015b

4.4 Valitus hallinto-oikeuteen ja korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitus on tehtävä kirjallisesti 30 päivän kuluessa päätöksen tiedon-
saannista. Valituskirjelmässä on ilmoitettava:

- Valittajan nimi, kotikunta ja yhteystiedot
- Päätös, johon haetaan muutosta
- Miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- Perusteet, joilla muutosta vaaditaan. (HLKL 7.1 §, 22.1 §, 23.1 §.)

Lisäksi valituskirjelmän liitteenä on toimitettava:

- Päätös, johon haetaan muutosta
- Todistus päätöksen tiedoksiantopäivästä tai muu selvitys valitusajan alkamis-
ajankohdasta
- Asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, ellei niitä ole jo aikaisem-
min toimitettu viranomaiselle (HLKL 25.1 §).

Valituksen perusteella hallinto-oikeus ratkaisee, onko valituksenalainen päätös lainmu-
kainen¹⁹. Hallinto-oikeus kuulee asianosaista sekä päätöksen tehnyttä viranomaista,
ellei kuulemisia katsota tarpeettomiksi. Tarvittaessa voidaan toimittaa suullinen käsittely.
Hallinto-oikeuden tulee harkita esiin tulleita seikkoja ja päättää, mihin seikkoihin ratkaisu
voidaan perustaa. Jos päätöksentekoon osallistuvat jäsenet eivät ole ratkaisusta yksi-
mielisiä, siitä on äänestettävä. Äänestyksessä voittaa enemmistön kannattama mieli-
pide. Tasatilanteessa voittaa se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut. (HKLK
34.1 §, 34.2 §, 36.1 §, 37.1 §, 51.1 §, 52.1 §, 52.2 §.)

Päätöksestä on käytävä ilmi:

- Valitusviranomaisen nimi ja päätöksen päiväys
- Valittajan nimi ja päätös, josta valitetaan
- Selostus asian aikaisemman käsittelyn vaiheista tarpeellisilta osin
- Selostus asianosaisten vaatimuksista ja niiden perusteista
- Selostus asiassa annetuista selvityksistä

---

¹⁹ Oikeusministeriö 2015

- Päätöksen perustelut ja lopputulos
- Päätöksentekoon osallistuneiden henkilöiden nimet
- Päätöksentekoon liittyvät eriävät mielipiteet, mikäli asiasta on äänestetty (HLKL 54.1 §).

Hallinto-oikeuden päätöksestä on mahdollista valittaa edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Toimeentulotukiasioissa ennen korkeimpaan hallinto-oikeuteen valittamista on haettava erikseen valituslupa. (HLKL 9.1 §, SHL 53 §.) Valituslupa on myönnettävä, jos:

- Asia on tärkeä saada korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi tai lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa
- Asiassa on tapahtunut ilmeinen virhe
- Valitusluvan myöntämisen on muu painava syy (HLKL 13.2 §).

4.5 Esimerkki oikeustapauksesta

Viranhaltija oli hylännyt A:n toimeentulotukihakemuksen ajalta 1.7.-31.8.2011 A:n tulojen perusteella. Päätöksen perusteena olleet laskelmat oli tehty kalenterikuukausittain ajalle 1.6.-31.8.2011. Kesäkuun korjatussa laskelmassa tulona oli huomioitu kesäkuussa jo maksettu toimeentulotuki 1049,11 € sekä 27.5.2011 tehty tilisiirto 1500 €, joka ei ollut ollut aikaisemmin tiedossa. Laskelma oli 1500 € ylijäämäinen. Heinäkuun laskelmassa tuloina oli huomioitu yleinen asumistuki 367,34 €, 14.7.2011 tehty tilisiirto 500 € sekä kesäkuun normiylijäämä 1500 €. Laskelma oli 1318,23 € ylijäämäinen. Elokuun laskelmassa tuloina oli huomioitu yleinen asumistuki 367,34 € sekä heinäkuun normiylijäämä 1318,23 €. Laskelma oli 636,46 € ylijäämäinen. Näin ollen A:lle ei muodostunut toimeentulotukioikeutta heinä- ja elokuulle. Sosiaalilautakunta hylkäsi A:n muutosvaatimuksen.

A valitti päätöksestä hallinto-oikeuteen ja vaati päätöksen kumoamista. A perusteli vaatimustaan sillä, ettei lainaa voida huomioida tulona. A oli saanut äidiltään lainaa, jotta pystyi maksamaan vuokran ja muut laskut ajallaan. Oli järkevämpää lainata rahat kuin odottaa toimeentulotukea, jolla maksaa laskut myöhässä. Lainaa oli tarkoitus maksaa takaisin toimeentulotuesta. Varmuudeksi oli laadittu velkakirja, jonka mukaan laina oli määrä maksaa takaisin vuonna 2015.

A kärsi masennuksesta, minkä vuoksi hänen oli välillä vaikea hoitaa asioitaan tai edes poistua kodistaan. Jopa kotitöistä selviytyminen oli joskus todella hankalaa. Jos A olisi ollut terve, hän ei olisi lainannut rahaa äidiltään. A:n mukaan olisi ollut kohtuutonta, että hänen olisi pitänyt jättää laskut maksamatta ja ahdistuneena hakea viimeisillä voimillaan toimeentulotukea. Laina oli tarkoitus maksaa takaisin, minkä vuoksi se ei ole tuloa, vaan väliaikaisesti käytössä olevaa rahaa. A oli ottanut lainan estääkseen itseään ajautumasta pahempaan tilanteeseen. Lisäksi verolainsäädännössäkään lainaa ei huomioida tulona.

A oli vastaselvityksessään vaatinut menetetyille etuudelle korkolain mukaista korkoa, korvausta menetetyistä ajasta, korvausta kahden kirjeen postituksesta yhteensä 200 € sekä näille korkoa. Lisäksi A vaati yhdenvertaisuuslain mukaista korvausta, sillä muita oli kohdeltu viranomaistoiminnassa suotuisammin kuin häntä. Vaatimustensa tueksi A oli vedonnut muihin hallinto-oikeuden ratkaisuihin KHO 2005:20, KHO 2010:71 ja KHO 2011:6.

Hallinto-oikeus jätti tutkimatta vahingonkorvausluonteiset vaatimukset, sillä niiden tutkiminen ei kuulu hallinto-oikeuden toimivaltaan. Muilta osin A:n valitus hylättiin. Päätöksen perusteena oli, että toimeentulotuen tarvetta arvioitaessa huomioidaan kaikki hakijan käytettävissä olevat tulot ja varat tulolähteestä riippumatta lukuun ottamatta laissa säädettyjä poikkeuksia, joista ei nyt ollut kysymys. A:n mainitsemat muut korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisut eivät antaneet aihetta arvioida asiaa toisin, sillä niissä oli ollut kysymys luottokorttiluotosta ja pankkiluotosta, jotka on yleensä maksettava takaisin luotonantajalle. A:n 1.9.2011 päivättyjen velkakirjojen mukaan tässä tapauksessa kyse oli korottomista veloista, jotka erääntyivät maksettavaksi 30.12.2015. A ei ollut esittänyt, etteivät kyseiset varat tosiasiallisesti olisi olleet hänen käytettävissään kesä- ja heinäkuussa 2011, joten ne voitiin huomioida kyseisille kuukausille. Sosiaalilautakunnan päätöstä ei ollut syytä muuttaa. Lisäksi päätös ei ollut valittajan esittämin tavoin Suomen perustuslain 6 §:stä ilmenevän yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, joten yhdenvertaisuuslaki ei tullut asiassa sovellettavaksi.

A pyysi valituslupaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja vaati, että hallinto-oikeuden päätös kumotaan ja että hänen oikeudenkäyntikulunsa korvataan. Valituksen perusteluina A esitti muun ohella seuraavaa:

Hallinto-oikeuden päätös oli lain ja oikeuskäytännön vastainen ja se rikkoo perustuslain 6 §:ää. Saadulla lainalla oli tarkoitus kattaa sellaisia menoja, jotka tulisi korvata toimeentulotuella. Laina oli tarkoitus maksaa takaisin toimeentulotuella ja kaikenlaisten lainojen

tulisi olla samassa asemassa riippumatta siitä, kuka velan oli myöntänyt. Toisen hallinto-oikeuden yhdessä päätöksessä on todettu, ettei toisen yksityishenkilön myöntämää lainaa voida huomioida toimeentulotukea myönnettäessä. Nyt kyseessä olevassa hallinto-oikeuden päätöksessä ei oltu selvästi ilmaistu syytä, jonka perusteella yksityinen laina on muuttunut huomioitavaksi varallisuudeksi. Ilman lainarahaa A ei olisi kyennyt maksamaan visalaskua ja autovakuutusta, joiden maksamatta jättäminen olisi aiheuttanut ylimääräisiä korko- ja lisäkuluja, joten hänen oli parempi turvautua korottomaan lainaan. Lisäksi A on maininnut alkaneensa lyhentää lainaa hallinto-oikeuden päätöksen saatuaan.

Korkein hallinto-oikeus myönsi valitusluvan ja tutki asian. Valitus hylättiin ja hallinto-oikeuden päätöksen lopputulosta ei muutettu. Perusteluissa on huomioitu, että A:lle on 30.5.2011 annetulla viranhaltijan päätöksellä myönnetty toimeentulotukea toukokuulle 801,37 € ja kesäkuulle 1049,11 €. Sosiaali- ja terveysministeriön asiakastietojärjestelmän mukaan touko- ja kesäkuun toimeentulotuet on ollut nostettavissa 1.6.2011. Äidiltä saadut lainat on maksettu A:n tilille 27.5.2011 ja 14.7.2011. A on valituksessaan maininnut, että laina on ollut tarkoitus maksaa takaisin heti, kun A on saanut toimeentulotukea, mutta ilmoituksensa mukaan A on alkanut lyhentää velkaansa vasta saatuaan hallinto-oikeuden päätöksen 20.7.2012. Näin ollen lainat on voitu huomioida käytettävissä olevina varoina siten kuin viranhaltijan päätöksessä on tehty.

Edelleen todetaan, että toimeentulotukea myönnettäessä huomioidaan kaikki hakijan käytettävissä olevat tulot ja varat. A:n äidiltään saamat rahat ovat olleet A:n vapaasti käytettävissä vuoden 2011 kesä- heinä- ja elokuussa ja niiden avulla hän on saanut toimeentulonsa sinä aikana. Rahan tulolähteellä tai sillä, että ne on annettu lainaksi, ei lähtökohtaisesti ole merkitystä. Tämän vuoksi sekä esitettyjen vaatimusten ja selvitysten perusteella hallinto-oikeuden päätöksen muuttamiselle ei ollut perusteita. (KHO 2014:196.)

5 TOIMEENTULOTUEN SIIRTYMINEN KELALLE

5.1 Taustaa

1990-luvun laman aikana toimeentulotuen saajien määrä nousi korkeammaksi kuin koskaan aikaisemmin. Toimeentulotukimenoja kasvattivat erityisesti työttömyys sekä ensisijaisten sosiaaliturvaetuuksien, kuten työttömyystuen ja asumistuen tason heikentyminen. Jo 1980-luvun puolivälistä alkaen oli useissa yhteyksissä ehdotettu toimeentulotuen myöntämistä siirrettäväksi kuntien sosiaalitoimelta Kelalle. Vuonna 1986 STM:n asettama perustoimeentulotyöryhmä esitti raportissaan, että Kela vastaisi perustoimeentulotuesta ja että sosiaalitoimistosta toimeentulotukea myönnettäisiin vain silloin, kun tuen myöntäminen kytkeytyy hakijan kokonaistilanteen selvittämiseen. Myöhemmin alettiin hahmotella erilaisia malleja toimeentulotuen siirtämistä koskevien kokeilujen järjestämiseksi.²⁰

1.3.1990-28.2.1991 järjestettiin Lappeenrannassa ensimmäinen kokeilu, jossa sosiaalitoimiston työntekijä otti Kelan toimistossa vastaan asiakkaita, jotka saivat jotain Kelan etuutta, mutta joka ei ollut riittävä. Tarkoituksena oli kokeilla ns. yhden luukun periaatetta. Kokeilun jälkeen toiminta Lappeenrannassa jäi pysyväksi laajentuen ja kehittyen edelleen. Valtiovarainministeriön palveluhanketyöryhmä teki esityksiä jatkokokeiluista, ja useat kunnat olivat halukkaita kokeiluihin. Vuosina 1993-1994 erilaisiin kokeiluihin osallistui 12 kuntaa tai kunnan osa-alueita. Osassa kunnista kokeiltiin tehtävien siirtoa, eli Kelan työntekijät tekivät toimeentulotukipäätöksiä, kun taas toisissa toimittiin samoin kuin Lappeenrannassa sosiaalitoimiston työntekijöiden tehdessä työtään Kelan tiloissa. Tulokset olivat hyviä, ja toimeentulotukijärjestelmän kehittämistä koskevaa suunnittelutyötä jatkettiin edelleen.²¹

Vuonna 1994 STM:n vähimmäistoimeentuloturva selvittävä työryhmä suunnitteli ja ehdotti uutta toimeentulotukikokeilua vuosille 1995-1996. Tässä kokeilussa Kelan paikallis-toimistot myönsivät ja maksoivat toimeentulotuen perusosan täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen jäädessä kokeilun ulkopuolelle. Kokeilussa oli mukana yhteensä 34 kuntaa.²²

---

²⁰ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 4

²¹ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 4-5

²² Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 8-10

Kokeilun tulokset olivat hyviä: 1996 tehdyn asiakastutkimuksen mukaan Kelan toimitoissa asioineet toimeentulotukiasiakkaat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä kokeiluun. Noin puolet vastaajista arvioi luukulta toiselle juoksemisen vähentyneen, asiakaspalvelun parantuneen sekä tuen saannin nopeutuneen. Lähes kaksi kolmannesta oli sitä mieltä, että Kela oli sosiaalitoimistoa parempi hoitaa toimeentulotukiasioita ja vain vajaa viidennes kannatti toimeentulotuen palauttamista sosiaalitoimistoihin.²³

Myös kuntien sosiaalityön näkökulmasta tulokset olivat hyviä: sosiaalityöntekijöillä jäi enemmän aikaa ”oikean” sosiaalityön tekemiseen pitkäjänteisemmin ja intensiivisemmin, jolloin työn laatu parani. Lisäksi sosiaalityössä otettiin käyttöön uusia työmuotoja, kuten erilaiset hankkeet tai työn eriytyminen työntekijöiden kesken. Kokeilukuntien sosiaalitoimistojen sekä Kelan paikallistoimistojen työntekijöistä ja johdosta lähes kaikki kannattivat toimeentulotuen siirtämistä Kelalle (sosiaalitoimistojen johtajista 89 % ja työntekijöistä 84 %, Kelan paikallistoimistojen johtajista 94 % ja työntekijöistä 77 %).²⁴

Kokeilukuntia ja niiden vertailukuntia koskeva kustannuskehityksen vertailu antoi ristiriitaisia tietoja riippuen siitä, mitä aikaväliä tarkasteltiin. Jos verrattiin vuotta 1995 vuoteen 1996, jolloin kokeilu oli laajimmillaan, kustannusten nousu oli kokeilukunnissa 19 % ja vertailukunnissa sekä muualla maassa 15 %. Kuitenkin kaikkia kokeilu- ja vertailukuntia verrattaessa havaittiin, että enemmistössä kokeilukuntia menot olivat nousseet vähemmän kuin vastaavassa vertailukunnassa. Vuodesta 1994 vuoteen 1996 kokeilukuntien toimeentulotuen menot kasvoivat 24 %, kun koko maassa nousu oli 23 %. Vertailukunnissa menojen kasvu oli vain 18 %, joten niissä kustannuskehitys oli koko maan keskitasoa hitaampi. Toimeentulotukimenoihin vaikuttivat monet käytännön tekijät, kuten kuntien omat toimintatavat ja ohjeistukset. Kuntakohtaisista olosuhteista johtuvat erot olivat niin merkittäviä, ettei pidemmänkään seurannan katsottu voivan antaa tietoa siitä, mikä olisi toimintamallin vaikutus toimeentulotuen menokehitykseen.²⁵

Loppuraportissaan toimeentulotukikokeilun johtoryhmä kannatti toimeentulotuen perusosan siirtämistä Kelan hoidettavaksi ja esitti, että ratkaisu toimeentulotuen siirtämisestä tulisi tehdä mahdollisimman pian, jotta siirtoa voitaisiin alkaa suunnitella konkreettisesti.²⁶

---

²³ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 12-13

²⁴ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 34-36

²⁵ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 46-47

²⁶ Sosiaali- ja terveysministeriö 1997, 51-54

Hyvistä tuloksista ja suosituksista huolimatta siirto jäi kuitenkin poliittisella tasolla toteuttamatta. Sen sijaan kunnissa alettiin eriyttää toimeentulotuen perusosan käsittelemistä ns. etuuskäsittely-yksiköihin, joita hoidettiin toimistohenkilökunnan voimin. Etenkin suurimmissa kaupungeissa etuuskäsittelystä tuli vallitseva käytäntö ja sosiaalityöntekijöiden osallistuminen toimeentulotuen päätöksentekoon väheni huomattavasti.²⁷ Tämän myötä työ alkoi muistuttaa Kelan etuuskäsittelijöiden työtä.

Vuonna 2007 hallitus perusti Sata-komitean, jonka toimeksiantona oli uudistaa sosiaaliturvaa. Yksi keskustelun aihe oli jälleen toimeentulotuen siirtäminen Kelaan. Vaikka siirto sai hieman enemmän kannatusta, asia herätti niin suuria erimielisyyksiä, että se jätettiin seuraavan hallituksen ratkaistavaksi.²⁸

Elokuussa 2013 STM asetti toimeentulotuen uudistamista selvittävän työryhmän, mutta jo saman vuoden marraskuussa työ keskeytyi hallituksen päätettyä arvioida toimeentulotuen siirtämistä Kelalle. Seuraavana vuonna työryhmän tehtäviä ja kokoonpanoa täsmennettiin siten, että sen tehtävänä oli tehdä ja arvioida uudistus- ja lainsäädäntöehdotuksia koskien kuntiin jäävien täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen roolia ja kehittämistä sosiaalityön välineenä sekä Kelan ja kunnan välisen yhteistyön kehittämistarpeita perustoimeentulotuen siirtyessä Kelalle vuoden 2017 alussa.²⁹

Vuonna 2014 hallitus antoi eduskunnalle esityksen toimeentulotukilain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta. Esityksen mukaan toimeentulotuki haettaisiin pääsääntöisesti Kelasta, täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki kunnasta. Laki tarkoitettiin tulevaksi voimaan 1.1.2017 alkaen. (HE 358/2014.) Eduskunta hyväksyi esityksen ja laki vahvistettiin 26.6.2015.³⁰

Vuonna 2016 hallitus antoi eduskunnalle vielä toisen lakiesityksen, jonka tarkoitus oli täydentää ja lisätä joitain kokonaan uusia säännöksiä aiemmin hyväksytyyn lainsäädäntöön. Esityksessä tarkennettiin Kelan ja kuntien välistä työnjakoa toimeentulotuen hakemiseen ja hakemusten siirtämiseen toisilleen liittyen sekä säänneltiin aiempaa tarkemmin salassa pidettävien tietojen luovuttamista Kelan ja kuntien välillä. (HE 217/2016.) Laki vahvistettiin 9.12.2016.³¹

---

²⁷ Saikku & Kuivalainen 2013, 116

²⁸ Moilanen 2009

²⁹ Sosiaali- ja terveysministeriö 2015a, 7

³⁰ Kuntaliitto 2016a

³¹ Kuntaliitto 2016a

5.2 Toimeentulotuen muutokset Kela-siirron jälkeen

Perustoimeentulotuen siirtyminen Kelalle ei muuttanut toimeentulotuen tasoa tai myöntämisperusteita. Perus- ja täydentävän toimeentulotuen suhdetta kuitenkin tarkistettiin siltä osin kuin oli kysymys vähäistä harkintaa edellyttävistä ja usein toistuvista täydentävän tuen piirissä olleista menoeristä. (HE 358/2014.) Tämän tavoitteena on varmistaa, että pääosa asiakkaista saisi kaikki peruselämiseen tarvittavat menot katettua yhdestä paikasta haettavilla etuuksilla³². Kela-siirron jälkeen perusmenoina huomioidaan seuraavat menot, jotka aikaisemmin kuuluivat täydentävän toimeentulotuen piiriin:

- Välttämättömät muuttokulut sekä vuokravakuus
- Lapsen kunnallinen päivähoito sekä koululaisen aamu- ja iltapäivätoiminta
- Lapsen tapaamisesta etävanhemmalle aiheutuvat kulut
- Välttämättömän henkilötodistuksen, oleskeluasiakirjan tai matkustusasiakirjan hankinta³³

Asumiskulujen huomioimiseen Kela on laatinut kuntakohtaiset rajat (liite 2), mutta muilta osin perustoimeentulotuen ehdot ovat kaikille samat ja tuen myöntämisen perusteet ovat selkeästi saatavilla Kelan verkkosivuilla, mikä lisää hakijoiden yhdenvertaisuutta ja tasa-puolista kohtelua³⁴. Yksi esimerkki on vähäisiksi katsottavat tulot, jotka eivät vaikuta toimeentulotuen määrään ja jotka on aiemmin käsitelty kunnissa eri tavoin. Turussa vähäisen tulon rajaksi katsottiin 50 € kuukaudessa, ja mikäli tuloa oli enemmän, huomioitiin se toimeentulotukilaskelmassa kokonaisuudessaan. Kelan ohjeistuksen mukaan vähäisen tulon raja on 50 € yksin asuvalta tai 100 € perhettä kohden kuukaudessa, ja laskelmassa huomioidaan vain tuon rajan yli menevä osuus.³⁵

Merkittävä periaatteellinen muutos on se, että Kelan ollessa vastuussa kaikista perustoimeentulotuen toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä, myös päätös perusosan alentamisesta tehdään Kelassa, eikä sosiaalityöntekijän toimesta. Kelan tulee kuitenkin antaa perusosan alentamista koskeva päätös viipymättä tiedoksi kunnan sosiaalitoimelle, il-

---

³² Kuntaliitto 2016b

³³ Kansaneläkelaitos 2016a

³⁴ Kansaneläkelaitos 2016a

³⁵ Kansaneläkelaitos 2016b

moittaa tästä hakijalle, ohjata hänet sosiaalitoimen asiakkaaksi ja tiedottaa hakijalle kunnan velvollisuudesta laatia tälle asiakassuunnitelma. Myös muissa tilanteissa Kelan tulee tarvittaessa ohjata asiakas hakeutumaan sosiaalihuollon palveluihin. Lisäksi kunnalla on velvollisuus oman harkintansa mukaan antaa Kelalle oma-aloitteisesti sellaiset tiedot, joita tarvitaan arvioitaessa perusosan alentamista. (Totul 10.6 §, 4.3 §, 18.3 §.)

Vaikka perustoimeentulotuki haetaan Kelasta ja täydentävä ja ehkäisevä toimeentulotuki kunnalta, asiakas voi hakea tukia yhdellä lomakkeella. Hakijan pyynnöstä Kelan on toimitettava hakemus viipymättä kunnan käsiteltäväksi, mikäli hakemuksessa on esitetty muita kuin perustoimeentulotukeen kuuluvia menoja. Hakijalla tulee pääsääntöisesti olla täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea haettaessa Kelan perustoimeentulotukipäätös hakemusta koskevalle ajalle, ennen kuin asia voidaan ratkaista kunnassa. Kiireellisen ja välttämättömän avun turvaamiseksi kunta voi kuitenkin myöntää täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea, vaikka hakijalla ei olisikaan päätöstä perustoimeentulotuesta. (Totul 14d.1 §, 14.1 §, 14.2 §.)

Toimeentulotuen määräajat pysyvät ennallaan, päätös tai lisäselvityspyyntö on annettava viimeistään seitsemän arkipäivän kuluessa hakemuksen saapumisesta, kiireellisessä tapauksessa samana tai seuraavana arkipäivänä (Totul 14a.1 §, 14a.3 §). Perustoimeentulotuen osalta määräaikojen valvonta on kuitenkin muuttunut, sillä niiden seuranta on siirtynyt Kelan valtuutettujen vastuulle Valviralta ja aluehallintovirastoilta. Ne vastaavat kuitenkin edelleen täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen määräaikojen seurannasta.³⁶

Lisäksi toimeentulotukiasiakkaalla on edelleen oikeus päästä keskustelemaan kunnan sosiaalityöntekijän tai sosionomin kanssa, taikka perustoimeentulotuen osalta myös Kelan toimihenkilön kanssa seitsemän arkipäivän kuluessa siitä, kun asiakas on sitä pyytänyt. Toimeentulotukiasioita käsiteltäessä sekä Kela että kunta ovat velvollisia tiedottamaan ja neuvomaan tämän oikeuden käyttämistä. (Totul 14e.1 §.)

Kela-siirron myötä toimeentulotuen myöntäminen ja maksatus on myös hallinnollisesti yksinkertaisempaa. Aikaisemmin kunnat ovat tarvinneet toimeentulotuen ratkaisemiseksi pitkälti samat perustiedot kuin Kela monien muiden etuuksien, kuten yleisen asumistuen, elatustuen tai työttömyystuen käsittelyssä. Tämä on johtanut henkilöstöresurssien epätarkoituksenmukaiseen käyttöön, käsittelyn hitauteen ja asiakkaiden juoksu-

---

³⁶ Valvira 2017

miseen eri viranomaisten välillä. (HE 358/2014.) Koska Kelalla on jo käytössään tarvittavat tiedot asiakkaiden ensisijaisista etuuksista, työvoimapolitiittisista lausunnoista ja verotuksesta, on perustoimeentulotukipäätösten tekeminen nopeampaa, eikä asiakkaan tarvitse toimittaa samoja liitteitä useaan kertaan. Lisäksi Kela-siirron odotetaan vähentävän tuen alikäyttöä, sillä Kelassa asioimisen ajatellaan olevan vähemmän vaivalloista ja leimaavaa kuin sosiaalitoimessa (HE 358/2014).

6 ARVIOITA PERUSTOIMEENTULOTUEN KELA-SIIRROSTA

Teoriassa toimeentulotuen Kela-siirrossa ei pitäisi olla juuri muita kuin hyviä puolia. Kuitenkin Kela on alkuvuoden aikana ollut suurissa ongelmissa toimeentulotuen kanssa. Tammikuun 2017 toimeentulotukea sai hakea Kelasta joulukuun 2016 aikana, ja hakemuksia odotettiin joulukuun aikana saapuvaksi jopa 150 000. Hakemuksia kuitenkin saapui vain 62 000.³⁷

Joulukuussa saapuneet hakemukset ehdittiin käsitellä ajallaan, mutta tammikuussa ongelmat alkoivat. Tammikuu on perinteisesti vuoden kiireisin kuukausi Kelassa, ja vuodenvaihteen muutosten lisäksi kiirettä kasvattivat toimistoja ja puhelinpalveluita ruuhkauttaneet toimeentulotuen asiakkaat. Kela on pyrkinyt vastaamaan ongelmiin jatkamalla määräaikaisten työntekijöiden työsopimuksia, rekrytoimalla lisää työvoimaa, porastamalla työtä uudella tavalla ja teettämällä ylitöitä. Alkuvuoden aikana toimeentulotukihakemusten keskimääräinen käsittelyaika on ollut yhdeksän päivää, ja Kelan pääjohtaja Elli Aaltonen on arvioinut lakisääteiseen seitsemän päivän käsittelyaikaan päästävän huhtikuun aikana.³⁸

Sekä vihaiset asiakkaat että uupuneet työntekijät ovat olleet näkyvästi esillä mediassa alkuvuoden aikana. Lisäksi maaliskuun alkuun mennessä eduskunnan oikeusasiamiehelle on saapunut yli 200 kantelua perustoimeentulotuen käsittelyaikoihin, sähköisen asiainnin ongelmiin, asiakaspalvelun ruuhkautumiseen, Kelan toimeentulotukiohjeisiin ja päätösten oikeellisuuteen liittyen³⁹.

6.1 Mikä Kela-siirrossa on mennyt pieleen?

Ongelmat saivat alkunsa jo ennen kuin Kela pääsi edes alkuun toimeentulotuen kanssa. Koska lopullisen lakiesityksen vahvistaminen tapahtui vasta alle kuukausi ennen lain voimaantuloa, oli joulukuun siirtymäaika sekä asiakkaille, kunnille että Kelalle varsin se-

---

³⁷ Kela 2016c, Kela 2017a

³⁸ Kela 2017b, Kela 2017c, Kela 2017d, Kela 2017e

³⁹ Eduskunnan oikeusasiamies 2017

kava. Ohjeistukset ja käytännöt vaihtelivat kuntien välillä ja jopa kuntien sisällä, eikä asiakkaita saatu ohjattua tarpeeksi aikaisin joulukuun puolella toimittamaan tammikuun hakemuksia Kelalle, mikä olisi varmasti osaltaan helpottanut tammikuun ruuhkaa.

Toinen ongelma liittyy työntekijöiden määrän tarpeen arviointiin. Kunnissa perustoimeentulotuen tehtäviä hoiti arvioiden mukaan yli 1500 työntekijää, kun taas Kelassa arvioitiin alun perin pärjättävän 750 työntekijällä⁴⁰. Aivan alussa toiminnan ei kuitenkaan voida olettaa olevan tehokkaimmillaan. Lisäksi toimeentulotuki eroaa luonteeltaan merkittävästi muista Kelan etuuksista. Vaikka perustoimeentulo perustuukin asiakkaan tuloista ja menoista tehtävään laskelmaan, edellyttää päätöksenteko aina sellaista asiakkaan kokonaistilanteen hahmottamista ja harkintaa, mikä ei ole ollut Kelalle ominaista.

Vaikka suurin osa toimeentulotuen asiakkaista saa myös jotain muuta Kelan etuutta ja on tottunut asioimaan Kelan kanssa aikaisemminkin, on toimeentulotukiasioiden siirtyminen Kelalle voinut aiheuttaa hämmennystä. Läheskään kaikissa kunnissa sähköinen asiointi ei ole ollut toimeentulotukiasioissa mahdollista, minkä vuoksi Kelan suosittelema verkkoasiointi voi olla vierasta. Ihmiset ovat myös tottuneet asioimaan puhelimitse ja käymällä sosiaalitoimistossa kysyäkseen hakemusten käsittelytilannetta ja mahdollisesti jouduttaakseen hakemusten käsittelyä. Kelan kulttuuri asioiden hoitamisessa on jonkin verran erilainen, mihin tottuminen asiakkailta vie varmasti oman aikansa.

6.2 Perustoimeentulotuen tulevaisuudennäkymät

Kelan alkuvaikeudet ovat päässeet venymään melko pitkiksi eikä niiden päättymisestä ole varmaa tietoa, mutta niistä selvittyyään sillä on hyvät edellytykset selviytyä perustoimeentulotuen ratkaisuista nopeammin ja kustannustehokkaammin kuin mihin kunnat ovat pystyneet. Kelalla on jo suoraan tiedossa suurin osa ensisijaisiin etuuksiin sekä asiakkaan elämäntilanteeseen liittyvistä tiedoista, mikä vähentää merkittävästi etuus-käsittelijöiden tiedonhakuun käyttämää aikaa.

Lisäksi asiakkaiden yhdenveroinen kohtelu toteutuu huomattavasti paremmin kuin aikaisemmin. Samat ehdot koskevat kaikkia, ja vaikka päätöksenteko vaatii edelleen harkintaa, on keskeisimmistä asioita selkeät ohjeistukset, jotka ovat myös asiakkaiden saatavilla. Niin sanottu ”pärstäkerroin” tai etuuskäsittelijän mielivalta eivät pääse ohjaamaan

---

⁴⁰ Kelan toimihenkilöt ry 2017

päätöksentekoa. Myös kynnys toimeentulotuen hakemiselle on todennäköisesti madaltunut, sillä Kelassa asioimista ei pidetä yhtä leimaavana kuin sosiaalitoimen asiakkuutta. Perustoimeentulotukea voi hakea verkossa, ja Kelassa hakemukset käsitellään vakuutuspiirteittäin eikä kunnittain. Tämän ansiosta asiakkaan on helpompi tuntea asioivansa anonyymisti. Kaikki perustoimeentulotukiasiakkaat eivät myöskään ole sosiaalityön tarpeessa, minkä vuoksi sähköinen tai paperinen etuuskäsittely keventää heidän asiointiaan.

Eniten huolta julkisessa keskustelussa on herättänyt kaikkein huono-osaisimpien asiakkaiden jääminen kehityksen jalkoihin. Monille verkossa ja puhelimestakin asiointi voi olla haaste, eikä jokaisessa kunnassa ole Kelan toimistoa jossa asioida henkilökohtaisesti. Lisäksi Kelan etuuskäsittelijöiltä puuttuu sosiaalialan kokemus ja osaaminen, minkä vuoksi asiakkaan ohjaaminen kunnan sosiaalityön pariin ei välttämättä onnistu niin hyvin kuin on toivottu. Jatkossa onkin tärkeää ylläpitää ja kehittää edelleen Kelan ja kuntien välistä yhteistyötä, jotta asiakkaat saavat tarvitsemansa taloudellisen sekä sosiaalisen avun ja tuen.

LÄHTEET

Eduskunnan oikeusasiamies 2017. Oikeusturva koetteilla Kela-asioissa. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.oikeusasiamies.fi/Resource.phx/pubman/templates/2.htx?id=1230>

Hallintolainkäyttölaki 586/1996. Annettu Helsingissä 1.12.1996. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19960586>

Hallintolaki 434/2003. Annettu Helsingissä 1.1.2004. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta 358/2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140358#idp4397824>

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain ja toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta 217/2016. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2016/20160217#idp3466784>

Hellsten, K. 2004a. Sosiaalisen turvallisuuden hallinta. Teoksessa Helne, T., Hänninen, S. & Karjalainen, J. (toim.) 2004. Seis yhteiskunta – tahdon sisään! Jyväskylä: Minerva Kustannus Oy

Hellsten, K. 2004b. Kolmannen aallon sosiaaliturva ja Euroopan sosiaalinen malli? Teoksessa Hellsten, K. & Helne, T. (toim.) 2004. Vakuuttava sosiaalivakuutus? Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Helsingin kaupunki 2016. Toimeentulotuella huomioon otettavat asumismenot. Viitattu 4.12.2016.
<http://www.hel.fi/www/Helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/toimeentulotuki/asumismenot>

Kansaneläkelaitos 2016a. Mihin menoihin perustoimeentulotukea voi saada? Viitattu 11.3.2016.
<http://www.kela.fi/toimeentulotuki-mihin-menoihin>

Kansaneläkelaitos 2016b. Tulot ja varat. Viitattu 11.3.2016.
<http://www.kela.fi/toimeentulotuki-miten-tulot-ja-varat-vaikuttavat>

Kansaneläkelaitos 2016c. Jopa 150 000 perustoimeentulotuen hakemusta odotettavissa Kelaan joulukuussa. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.kela.fi/-/jopa-150-000-perustoimeentulotuen-hakemusta-odotettavissa-kelaan-joulukuussa>

Kansaneläkelaitos 2017a. Toimeentulotuki maksetaan tänään ensimmäistä kertaa Kelasta. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.kela.fi/-/toimeentulotuki-maksetaan-tanaan-ensimmaista-kertaa-kelasta>

Kansaneläkelaitos 2017b. Kelassa ruuhkaa. Viitattu 13.3.2017.
<http://www.kela.fi/-/kelassa-ruuhkaa>

Kansaneläkelaitos 2017c. Kela jatkaa perustoimeentulotuen lisärekrytointeja. Viitattu 13.3.2017.
http://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/kela-jatkaa-perustoimeentulotuen-lisarekrytointeja

Kansaneläkelaitos 2017d. Perustoimeentulotuen ratkaisuaajat pidentyneet. Viitattu 13.3.2017.
http://www.kela.fi/ajankohtaista-henkiloasiakkaat/-/asset_publisher/kg5xtoqDw6Wf/content/perustoimeentulotuen-hakemusten-ratkaisuaajat-pidentyneet

Kansaneläkelaitos 2017e. Kelan valtuutetuille arvio: perustoimeentulotuen lakisääteiseen käsittelyaikaan päästään huhtikuussa. Viitattu 13.3.2017.
http://www.kela.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/mHBZ5fHNro4S/content/id/3644146

Kelan toimihenkilöt ry 2017. Kelan henkilöstö huolissaan perustoimeentulotuen toimeenpanosta. Viitattu 13.3.2017.
<https://www.pardia.fi/kelantoimihenkilot/?x1796127=11825262>

Korkein hallinto-oikeus KHO 2014:196. Annettu 30.12.2014. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.kho.fi/index/paatoksia/vuosikirjapaatokset/vuosikirjapaatos/1419846812921.html>

Kuntaliitto 2016a. Kela-siirron toimeenpano ja lainsäädäntö. Viitattu 12.3.2016.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/toimeentulotuki/kelasiirto/toimeenpano/Sivut/default.aspx>

Kuntaliitto 2016b. Perustoimeentulotuen Kela-siirto. Viitattu 12.3.2016.
<http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/sosiaalipalvelut/toimeentulotuki/kelasiirto/Sivut/default.aspx>

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000. Annettu Helsingissä 1.1.2001. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Laki toimeentulotuesta 1412/1997. Annettu Helsingissä 1.3.1998. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971412#L2P9>

Moilanen, M. 2009. Sata-komitea uudisti sosiaaliturvaa 100-vuotiaalle Suomelle. Viitattu 1.3.2017.
http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/long-range-social-protection-reform-by-finland-s-centenary

Myyryläinen, H. 1999. Työväensuojelua ennen toista maailmansotaa. Viitattu 4.12.2016.
http://materiaalit.internetix.fi/fi/opintojaksot/9historia/sosiaaliturva/tyovaensuojelua_ennen

Oikeusministeriö 2015. Hallinto-oikeudet. Viitattu 5.2.2017.
<https://oikeus.fi/tuomioistuimet/hallintooikeudet/fi/index.html>

Saikka, P. & Kuivalainen, S. Toimeentulotukityö kunnissa – organisointi, työnjako ja kokemukset. Teoksessa Kuivalainen, S. (toim.) 2013. Toimeentulotuki 2010-luvulla: Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. Tampere: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Sosiaalihuotolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 1.4.2015. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö 1997. Toimeentulotukikokeilu 1995-1996 loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö 2013. Toimeentulotuki. Opas toimeentulotukilain soveltajille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015a. Toimeentulotuen uudistamista selvittäneen työryhmän loppuraportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö 2015b. Toimeentulotuki. Viitattu 5.2.2017.
<http://stm.fi/toimeentulotuki>

Särkelä, R. & Eronen, A. (toim.) 2007. Perusturvan pulmat ja uudistamisen vaihtoehdot. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry

Tampereen kaupunki 2016. Tuen määräytyminen. Viitattu 4.12.2016.
<http://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo-tuki/maaraytyminen.html>

Työttömyysturvalaki 1290/2002. Annettu Helsingissä 1.1.2003. Saatavilla sähköisesti osoitteessa
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20021290#L15P1>

Valvira 2015. Muistutus tai kantelu. Viitattu 5.2.2017.
http://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-valvonta/muistutus_tai_kantelu

Valvira 2017. Toimeentulotuen määräaikojen valvonta muuttuu. Viitattu 12.3.2017.
<https://www.valvira.fi/-/toimeentulotuen-maaraaikojen-valvonta-muuttuu>

Toimeentulotuen perusosat

Toimeentulotuen perusosien määrät 1.1.2015 lähtien

Kansaneläkeindeksi 1637, perusosan suuruus yksin asuvalla henkilöllä 447,24 euroa

Tuen saaja	Euroa/kk	Euroa/pv ¹⁾
Yksin asuva ²⁾	485,50	16,18
Yksinhuoltaja	534,05	17,80
Muu 18 vuotta täyttänyt ja Avio- ja avopuolisot kumpikin	412,68	13,76
Vanhempansa tai vanhempiensa luona asuva		
18 vuotta täyttänyt henkilö	354,42	11,81
10-17-vuotias lapsi		
10-17-vuotias 1. lapsi	339,85	11,33
10-17-vuotias 2. lapsi	315,58	10,52
10-17-vuotias 3. lapsi jne	291,30	9,71
Alle 10-vuotias lapsi		
Alle 10-vuotias 1. lapsi	305,87	10,20
Alle 10-vuotias 2. lapsi	281,59	9,39
Alle 10-vuotias 3. lapsi jne	257,32	8,58

- 1) Kun toimeentulotukea myönnetään lyhyemmäksi ajaksi kuin kuukaudeksi (toimeentulotukilaki 15 §), toimeentulotuen perusosan määrä päivää kohti on laskettu jakamalla kuukausimäärä kolmella-kymmenellä
- 2) Sekä yhdessä 18 vuotta täyttäneen lapsensa kanssa asuva vanhempi, joka ei ole avioliitossa tai elä toimeentulotukilain 3 § 1 momentin mukaisissa avioliitonomaisissa olosuhteissa (toimeentulotukilaki 9 §)

Perustoimeentulotussa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Akaa	522	600	686	785	96
Alajärvi	465	560	657	710	96
Alavieska	444	485	621	631	96
Alavus	420	500	594	725	96
Asikkala	479	601	710	801	96
Askola	464	604	737	805	96
Aura	457	508	623	691	96
Enonkoski	432	562	650	715	96
Enontekiö	456	560	627	680	96
Espoo	673	804	887	997	108
Eura	428	548	600	650	96
Eurajoki	458	583	607	638	96
Evijärvi	445	545	630	685	96
Forssa	429	571	689	786	96
Haapajärvi	435	564	658	700	96
Haapavesi	410	546	667	752	96
Hailuoto	505	582	669	725	96
Halsua	478	552	639	716	96
Hamina	478	542	644	769	96
Hankasalmi	445	525	615	676	96
Hanko	530	600	717	752	96
Harjavalta	435	488	550	650	96
Hartola	445	560	660	755	96
Hattula	521	634	679	715	96
Hausjärvi	478	575	680	712	96
Heinola	398	557	675	746	96
Heinävesi	372	506	575	658	96
Helsinki	675	800	919	1008	115
Hirvensalmi	445	536	632	684	96
Hollola	495	612	740	860	96
Honkajoki	404	502	567	628	96
Huittinen	390	480	570	632	96
Humppila	440	588	708	786	96
Hyrnsalmi	467	568	640	693	96
Hyvinkää	558	631	747	836	101
Hämeenkyrö	442	558	692	796	96
Hämeenlinna	592	656	772	812	101
Ii	478	588	658	700	96
Iisalmi	440	570	663	749	96
Iitti	437	566	669	769	96
Ikaalinen	408	597	738	814	96
Ilmajoki	432	534	607	645	96
Ilomantsi	388	528	607	654	96
Imatra	474	571	688	725	96
Inari	470	599	627	680	96

Perustoimeentulotussa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Inkoo	581	635	757	842	96
Isojoki	420	495	567	635	96
Isokyrö	440	550	645	681	96
Janakkala	625	671	803	803	96
Joensuu	474	582	654	728	101
Jokioinen	459	588	708	786	96
Joroinen	435	550	600	683	96
Joutsa	388	498	572	607	96
Juankoski	424	536	622	695	96
Juuka	428	530	600	663	96
Juupajoki	439	575	680	725	96
Juva	428	534	567	639	96
Jyväskylä	528	636	744	792	101
Jämijärvi	404	502	567	628	96
Jämsä	428	570	622	702	96
Järvenpää	616	708	818	914	101
Kaarina	528	636	730	812	96
Kaavi	413	548	636	723	96
Kajaani	499	600	684	725	101
Kalajoki	434	539	629	700	96
Kangasala	478	603	725	770	96
Kangasniemi	429	536	632	684	96
Kankaanpää	378	476	504	628	96
Kannonkoski	446	530	620	690	96
Kannus	462	552	627	681	96
Karjoki	420	495	567	635	96
Karkkila	524	606	709	782	96
Karstula	423	530	620	690	96
Karvia	367	502	567	628	96
Kaskinen	407	499	587	605	96
Kauhajoki	430	520	645	685	96
Kauhava	449	538	607	685	96
Kauniainen	675	800	964	1053	108
Kaustinen	478	552	639	716	96
Keitele	391	527	649	750	96
Kemi	450	540	620	666	96
Kemijärvi	425	566	654	690	96
Keminmaa	474	556	594	640	96
Kemiönsaari	368	490	591	660	96
Kempele	515	605	713	727	96
Kerava	628	710	817	874	101
Keuruu	421	496	642	672	96
Kihniö	352	463	568	617	96
Kinnula	432	550	650	702	96
Kirkkonummi	602	745	827	859	101

Perustoimeentulotussa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Kitee	404	525	634	663	96
Kittilä	447	540	644	740	96
Kiuruvesi	360	484	571	711	96
Kivijärvi	446	530	620	690	96
Kokemäki	374	472	532	554	96
Kokkola	498	573	665	722	96
Kolari	409	518	606	662	96
Konnevesi	431	525	615	651	96
Kontiolahti	488	620	684	698	96
Korsnäs	436	550	640	662	96
Koski TI	406	544	668	762	96
Kotka	470	556	707	785	96
Kouvola	450	542	630	700	101
Kristiinankaupunki	375	500	640	662	96
Kruunupyy	436	550	640	662	96
Kuhmo	452	535	640	693	96
Kuhmoinen	381	550	650	702	96
Kuopio	540	667	774	839	101
Kuortane	420	520	617	725	96
Kurikka	420	495	562	635	96
Kustavi	375	430	522	720	96
Kuusamo	489	583	680	700	96
Kyyjärvi	446	530	620	690	96
Kärkölä	489	611	713	805	96
Kärsämäki	380	517	564	635	96
Lahti	540	662	781	860	101
Laihia	450	500	595	681	96
Laitila	388	505	571	643	96
Lapinjärvi	450	585	662	717	96
Lapinlahti	370	531	654	738	96
Lappajärvi	440	540	634	670	96
Lappeenranta	498	609	725	763	101
Lapua	478	538	636	662	96
Laukaa	531	626	714	762	96
Lemi	474	571	683	736	96
Lempäälä	528	658	760	850	96
Leppävirta	444	576	676	713	96
Lestijärvi	478	552	639	716	96
Lieksa	390	500	584	644	96
Lieto	448	550	684	741	96
Liminka	529	582	669	725	96
Liperi	453	586	673	698	96
Lohja	569	670	780	897	101
Loimaa	382	514	623	762	96
Loppi	478	586	664	722	96

Perustoimeentulotussa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Loviisa	450	550	610	673	96
Luhanka	432	550	650	702	96
Lumijoki	505	582	669	725	96
Luoto	449	536	617	681	96
Luumäki	456	571	683	736	96
Luvia	428	527	607	638	96
Maalahti	428	550	640	662	96
Marttila	396	524	638	720	96
Masku	440	535	616	685	96
Merijärvi	447	532	629	700	96
Merikarvia	378	502	582	613	96
Miehikkälä	470	578	680	766	96
Mikkeli	481	587	682	739	101
Muhos	506	564	658	700	96
Multia	446	540	660	716	96
Muonio	438	600	725	832	96
Mustasaari	478	553	662	712	96
Muurame	448	595	667	682	96
Mynämäki	435	535	616	685	96
Myrskylä	485	590	687	760	96
Mäntsälä	537	620	737	748	96
Mänttä-Vilppula	398	541	677	732	96
Mäntyharju	458	536	632	684	96
Naantali	461	620	727	810	96
Nakkila	403	502	582	638	96
Nivala	409	478	634	634	96
Nokia	511	605	722	794	101
Nousiainen	425	535	616	685	96
Nurmes	431	521	607	659	96
Nurmijärvi	580	680	833	864	101
Närpiö	405	550	640	662	96
Orimattila	468	560	660	736	96
Oripää	400	490	571	620	96
Orivesi	440	582	699	750	96
Oulainen	398	535	627	706	96
Oulu	482	573	664	727	101
Outokumpu	467	604	714	714	96
Padasjoki	443	603	713	805	96
Paimio	491	617	760	856	96
Paltamo	459	568	640	693	96
Parainen	458	560	731	807	96
Parikkala	439	571	683	736	96
Parkano	370	515	600	645	96
Pedersören kunta	449	536	617	681	96
Pelkosenniemi	428	540	639	715	96

Perustoimeentulotussa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Pello	489	560	627	680	96
Perho	478	552	639	716	96
Pertunmaa	445	536	632	684	96
Petäjavesi	495	578	667	707	96
Pieksämäki	368	449	514	591	96
Pielavesi	418	536	622	695	96
Pietarsaari	450	541	617	699	96
Pihtipudas	413	528	625	657	96
Pirkkala	547	660	750	854	96
Polvijärvi	421	550	630	688	96
Pomarkku	404	502	567	628	96
Pori	448	555	637	677	101
Pornainen	478	588	684	748	96
Porvoo	600	677	752	784	101
Posio	435	560	627	680	96
Pudasjärvi	472	564	658	700	96
Pukkila	485	590	687	760	96
Punkalaidun	391	536	645	685	96
Puolanka	388	550	615	674	96
Puumala	445	536	632	684	96
Pyhtää	453	552	660	738	96
Pyhäjoki	490	587	674	715	96
Pyhäjärvi	400	517	564	635	96
Pyhäntä	460	564	658	700	96
Pyhäranta	412	504	570	641	96
Pälkäne	478	576	694	772	96
Pöytyä	394	505	581	660	96
Raahe	482	590	671	717	96
Raasepori	525	621	756	815	96
Raisio	514	650	792	927	101
Rantasalmi	397	534	567	639	96
Ranua	498	535	654	750	96
Rauma	441	539	624	682	96
Rautalampi	415	543	636	698	96
Rautavaara	420	536	622	695	96
Rautjärvi	456	571	683	736	96
Reisjärvi	420	517	564	635	96
Riihimäki	528	650	761	894	101
Ristijärvi	467	568	640	693	96
Rovaniemi	493	600	719	800	101
Ruokolahti	468	571	683	736	96
Ruovesi	396	600	709	750	96
Rusko	475	605	746	845	96
Rääkkylä	375	553	648	705	96
Saarijärvi	433	515	609	690	96

Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Salla	408	560	627	680	96
Salo	460	528	614	695	96
Sastamala	401	506	605	648	96
Sauvo	420	522	635	716	96
Savitaipale	474	571	683	736	96
Savonlinna	506	594	720	801	96
Savukoski	456	560	627	680	96
Seinäjoki	520	626	723	786	101
Sievi	453	485	621	631	96
Siikainen	404	502	567	628	96
Siikajoki	485	587	674	715	96
Siikalatva	392	546	667	752	96
Siilinjärvi	520	640	740	816	96
Simo	456	560	627	680	96
Sipoo	602	731	845	932	101
Siuntio	600	650	800	900	101
Sodankylä	499	656	656	680	96
Soini	460	560	657	710	96
Somero	428	497	573	641	96
Sonkajärvi	370	510	625	711	96
Sotkamo	495	599	650	703	96
Sulkava	432	562	650	715	96
Suomussalmi	469	568	640	693	96
Suonenjoki	438	549	636	698	96
Sysmä	434	560	660	755	96
Säkylä	420	549	655	692	96
Taipalsaari	474	571	683	736	96
Taivalkoski	450	542	634	700	96
Taivassalo	450	570	641	740	96
Tammela	440	588	708	786	96
Tampere	572	680	750	830	101
Tervo	420	536	622	695	96
Tervola	456	560	627	680	96
Teuva	400	495	567	635	96
Tohmajärvi	420	528	584	612	96
Toholampi	478	552	639	716	96
Toivakka	428	528	605	645	96
Tornio	480	569	610	675	96
Turku	480	602	700	836	101
Tuusniemi	425	543	636	698	96
Tuusula	599	680	790	855	101
Tyrnävä	460	564	658	700	96
Ulvila	448	558	648	648	96
Urjala	420	565	670	715	96
Utajärvi	460	564	658	700	96

Perustoimeentulotuessa hyväksyttävien vuokramenojen kuntakohtaiset rajat

Vuokramenon lisäksi hyväksytään vesimaksuna 21,60 e / henkilö.

Kunta	Yksin asuva, e/kk	2 henkeä, e/kk	3 henkeä, e/kk	4 henkeä, e/kk	+ lisähenkilöä kohden e/kk
Utsjoki	440	500	629	720	96
Uurainen	432	550	650	702	96
Uusikaarlepyy	419	536	617	681	96
Uusikaupunki	400	520	602	675	96
Vaala	424	564	658	700	96
Vaasa	515	606	684	788	101
Valkeakoski	458	558	649	706	96
Valtimo	324	428	467	494	96
Vantaa	694	819	926	1026	108
Varkaus	400	528	576	647	96
Vehmaa	425	544	668	762	96
Vesanto	395	498	620	670	96
Vesilahti	514	630	730	790	96
Veteli	478	552	639	716	96
Vieremä	388	510	625	711	96
Vihti	650	729	821	894	101
Viitasaari	438	528	625	657	96
Vimpeli	460	560	657	710	96
Virolahti	445	578	680	766	96
Virrat	382	600	709	750	96
Vöyri	413	515	594	625	96
Ylitornio	386	544	651	742	96
Ylivieska	428	478	617	631	96
Ylöjärvi	528	644	714	819	96
Ypäjä	440	588	708	786	96
Ähtäri	418	518	614	721	96
Äänekoski	421	518	589	645	96